

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนค้นพบความสามารถ ความถนัด และความสนใจของตน เป็นการศึกษาทั่วไป เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการประกอบสัมมาชีพหรือการศึกษาต่อเป็นการศึกษาที่สนองความต้องการของท้องถิ่นและประเทศชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2535) ศิลปศึกษาเป็นวิชาหนึ่งในหลักสูตรมัธยมศึกษาที่ช่วยสร้างเสริมให้ผู้เรียนได้มีพัฒนาการในด้านการรับรู้ (Perceptual Growth) การสร้างสรรค์ (Creative Growth) และสุนทรียภาพหรือความงาม (Aesthetic Growth) ควบคู่ไปกับพัฒนาการทางด้านอื่น ๆ (สุลักษณ์ ศรีบุรี, 2535) ซึ่งสอดคล้องกับ Eisner (1984) นักการศึกษาศิลปศึกษาได้กล่าวถึงเป้าหมายสำคัญของวิชาศิลปศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นว่าวิชาศิลปศึกษาเป็นการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และการเจริญเติบโตทางสติปัญญาของเด็ก ช่วยให้เด็กเข้าใจในสังคมอย่างมีความรับผิดชอบ เข้าใจในคุณค่าของวัฒนธรรม และ Michael (1983) กล่าวว่า ประสบการณ์ในการสร้างสรรค์งานศิลปะของเด็กจะช่วยให้เด็กมีการเจริญเติบโตในด้านต่าง ๆ อาทิ ความคิดสร้างสรรค์ ร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม การรับรู้ และสุนทรียภาพ และวิรัตน์ พิชญ์ไพบูลย์ (2536) ได้กล่าวว่า วิชาศิลปศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมุ่งปลูกฝังจินตนิสัยในการทำงาน และความสามารถในการสร้างสรรค์ ส่งเสริมการแสวงหาความรู้ในศิลป วัฒนธรรม และทักษะในการวิพากษ์วิจารณ์งานศิลปะ พฤติกรรมทางศิลปะเหล่านี้มีส่วนสนับสนุนการศึกษาวิชาชีพที่เขาถนัดและสนใจได้ นอกจากนี้ ก่อ สวัสดิ์พาณิชย์ (2535) ยังได้กล่าวถึงความสำคัญของศิลปศึกษามีส่วนช่วยในการพัฒนาประเทศในหลายด้าน อาทิ ช่วยรักษาวัฒนธรรมและทำให้เกิดลักษณะประจำชาติ ช่วยทำให้เกิดความมั่นคงของชาติขึ้นได้ ช่วยฝึกให้เยาวชนของชาติมีความคิดริเริ่ม ช่วยทำให้คนจำนวนหนึ่งมีอาชีพโดยอาศัยศิลปะที่ตนเล่าเรียนมา ช่วยในการพัฒนาเศรษฐกิจโดยตรงหลายเรื่อง เช่น การออกแบบ และการโฆษณา เป็นต้น

จากแนวคิดดังกล่าวสรุปได้ว่าวิชาศิลปะศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีความสำคัญอย่างมากจึงจำเป็นต้องจัดไว้ในหลักสูตร เพราะเป็นวิชาที่ช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่สำคัญ ๆ หลายประการ และการเรียนรู้เหล่านั้นจะช่วยพัฒนาให้นักเรียนให้เติบโตขึ้นเป็นผู้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข และยังมีส่วนช่วยพัฒนาสังคมและประเทศชาติได้อีกทางหนึ่ง (นิรมล ตีรณสาร สวัสดิบุตร, 2525) ดังนั้นการจะทำให้วิชาศิลปะศึกษาสามารถบรรลุความมุ่งหมายดังกล่าวก็ต้องอาศัยขบวนการเรียนการสอนเป็นเครื่องมือสำคัญ โดยทั่วไปแล้วขบวนการเรียนการสอนจะประสบผลสำเร็จขึ้นอยู่กับตัวแปร 2 ชนิด คือ ตัวแปรภายใน (Endogenous Variables) ซึ่งประกอบด้วยคุณภาพของครู วิธีการสอน อุปกรณ์ในการสอน หนังสือเรียน และสภาพแวดล้อมในห้องเรียน และตัวแปรภายนอก (Exogenous Variables) ซึ่งประกอบด้วย แผนการศึกษาชาติ หลักสูตร นโยบายของรัฐบาล ความต่อเนื่องกับวิชาชีพ สภาพสังคมและค่านิยม (ขวัญเรือน อาชวีบูลโยบาล, 2527) หนังสือเรียนเป็นตัวแปรหนึ่งที่มีผลต่อความสำเร็จในการเรียนการสอน หนังสือเรียนเป็นเครื่องมือสื่อความคิดที่ใช่เป็นหลักในวงการศึกษอย่างกว้างขวาง การศึกษาในประเทศไทยเกือบทุกระดับจะมีหนังสือเรียนประจำวิชา (สมพร จารุณี, 2531) โดยเฉพาะวิชาศิลปะศึกษา หนังสือเรียนมีความสำคัญต่อการเรียนการสอนอย่างมาก จากงานวิจัยของ วัลลภ ภูโชติ (2527) เรื่อง สภาพการและความต้องการการใช้สื่อการสอนของครูโรงเรียนผู้นำการใช้หลักสูตรในระดับมัธยมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ครูโรงเรียนผู้นำต้องการใช้หนังสือเรียนเป็นสื่อการสอนมากที่สุด และจากรายงานการติดตามผลและแนะนำการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษา เขตการศึกษา 8 (กรมสามัญศึกษา, 2526) พบว่า ครูศิลปะศึกษาส่วนมากใช้หนังสือเรียนเป็นแผนการสอน ถึง 47 % ใช้คู่มือครู 26.23 % และใช้คู่มือแนวการสอน 22.95 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Lampela (1991) เรื่อง The Use of The Art Textbooks by Selected Elementary Classroom Teacher and Selected Elementary Middle and High School Art Teacher ผลการวิจัยพบว่า ครูศิลปะเกือบทั้งหมดใช้หนังสือเรียนประกอบการสอน หนังสือเรียนมีประโยชน์อย่างมากถือได้ว่าเป็นหลักใหญ่ในการสอนศิลปะของครู

บันลือ พุกกะวัน (2536) ยังได้กล่าวถึงประโยชน์ของหนังสือเรียนที่อำนวยความสะดวกต่อครูผู้สอนในด้านเป็นเครื่องมือที่ใช่ตรวจสอบเนื้อหาที่หลักสูตรกำหนด ช่วยให้ครูเข้าใจถึงขอบเขตแห่งเนื้อหา ช่วยให้ครูสามารถวางจุดประสงค์เฉพาะแต่ละบทเรียนได้ดียิ่งขึ้น ช่วยให้ครูกำหนดกิจกรรมสำหรับเด็ก ช่วยให้ครูวางขั้นตอนในการเตรียมการสอน และหนังสือเรียนยังอำนวยความสะดวกแก่นักเรียน นักเรียนสามารถใช้หนังสืออ่าน ค้นคว้า เพื่อขยายประสบการณ์

พร้อมทั้งสามารถเตรียมการมาล่วงหน้าก่อนที่ครูจะสอน นักเรียนให้อ่านตามลำพัง เพราะมีภาพช่วยนักเรียนได้ใช้หนังสือทำแบบฝึกหัดที่ครูกำหนด ทำการบ้าน หรือทบทวนได้ตลอดเวลา

แม้ว่าในปัจจุบันมีความพยายามนำเทคโนโลยีและสื่อนวัตกรรมต่าง ๆ มาใช้ในการเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษา แต่ในสภาพสังคมไทยมีข้อจำกัดหลายประการทั้ง สถานที่ งบประมาณ จึงทำให้การใช้เทคโนโลยีเหล่านี้ไม่แพร่หลาย ดังนั้นหนังสือเรียนยังคงเป็นสิ่งจำเป็น เพราะในหนังสือจะมีงานศิลปกรรมมากมายให้ผู้เรียนได้ศึกษาแนวคิดและหลักการที่จะริเริ่มสร้างสรรค์ เนื่องจากโรงเรียนอยู่ในสภาพที่แตกต่างกัน มีตัวแปรทางด้านวัฒนธรรมมาก การที่ผู้เรียนจะมีโอกาสได้ไปศึกษาคูงานศิลปะจากพิพิธภัณฑ์ศิลปะหรือนิทรรศการศิลปะเป็นไปได้ยาก (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2528) ถึงแม้ว่าหนังสือเรียนไม่ใช่สื่อนวัตกรรมที่ล้ำสมัยแต่หนังสือเรียนก็ยังเป็นหัวใจของการศึกษาอยู่ดี (Altbach, 1987)

จากความสำคัญของหนังสือเรียนวิชาศิลปะศึกษาดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการจึงมีคำสั่งที่ วก 419/2522 (กรมวิชาการ, 2538) เรื่อง ให้ใช้แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้และการควบคุมการใช้หนังสือเรียนสำหรับนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา ได้ประกาศให้มีหนังสือเรียนวิชาศิลปะศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นใช้เป็นครั้งแรกในปีการศึกษา 2522 ตรงกับหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 โดยประกาศให้เลือกใช้หนังสือเรียนวิชาศิลปะศึกษา (ทัศนศิลปะศึกษา) ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-2 ที่กรมวิชาการจัดทำ และหนังสือของเฉลิม นาคีรักษ์ และคณะ สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์ จำกัด จัดทำ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2531) ภายหลังจากการใช้หลักสูตรนี้ไปสักระยะหนึ่งได้มีการติดตามผลการใช้หลักสูตรปรากฏว่าหลักสูตรยังไม่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสภาพเศรษฐกิจ สังคม และความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2535) และจากรายงานการวิจัยเรื่อง การวิจัยสังเคราะห์กระบวนการหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับสมบูรณ์) ผลการวิเคราะห์เกี่ยวกับคุณภาพของหนังสือเรียนวิชาศิลปะศึกษาสรุปได้ดังนี้ หนังสือเรียนวิชาศิลปะศึกษาของกรมวิชาการ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ข้อมูลล้าสมัยใช้ไม่ได้ เนื้อหาผิดพลาด เช่น การปั้นโองเป็นประติมากรรม เนื้อหาหนังสือเรียนวิชาศิลปะศึกษาในบางบทบางเรื่องไม่มีรายละเอียดพอจนทำให้อ่านไม่เข้าใจ แต่ในขณะเดียวกันบางเรื่องกลับมีรายละเอียดมากเกินไปและไม่น่าสนใจ เนื้อหาหนังสือเรียนวิชาศิลปะศึกษาบางบทไม่สอดคล้องกับจุดประสงค์ วยของผู้เรียน สภาพปัจจุบัน กิจกรรมประกอบบทเรียนของหนังสือเรียนวิชาศิลปะศึกษาบางกิจกรรมยากเกินไปครู นักเรียนไม่สามารถปฏิบัติได้ และมีข้อเสนอแนะว่า ควรปรับปรุงเนื้อหาในหนังสือเรียนให้ทันสมัยอยู่เสมอ และควรมีการตรวจสอบ

วิเคราะห์ ประเมินหนังสือเรียนทั้งก่อนการใช้และหลังการใช้ทุกครั้งเพื่อควบคุมคุณภาพของหนังสือเรียน เนื่องจากหนังสือเรียนเป็นสิ่งจำเป็นมากในการจัดการเรียนการสอนทั้งผู้เรียนและผู้สอน จึงมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาหนังสือเรียนให้มีคุณภาพเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน และสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรด้วย (กรมวิชาการ, 2532)

ในเวลาต่อมากระทรวงศึกษาธิการได้มีการปรับปรุงหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนต้นให้สอดคล้องกับสภาพความเปลี่ยนแปลง ความต้องการด้านเศรษฐกิจและสังคมมากขึ้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2535) กระทรวงศึกษาธิการจึงประกาศใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) โดยจัดให้วิชาศิลปะศึกษาเป็นรายวิชาบังคับอยู่ในกลุ่มวิชาพัฒนาบุคลิกภาพ จัดให้มีการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 และได้ประกาศอนุญาตให้โรงเรียนมัธยมศึกษาทั่วประเทศ สามารถเลือกใช้หนังสือเรียนวิชาศิลปะศึกษาที่กระทรวงศึกษาธิการอนุญาตให้จัดพิมพ์จำหน่าย ทั้งหนังสือเรียนของกรมวิชาการ และหนังสือเรียนของสำนักพิมพ์เอกชน รวมทั้งหมดจำนวน 5 สำนักพิมพ์ จำนวน 21 เล่ม (กรมวิชาการ, 2538) มีรายละเอียดดังนี้

วิชาศิลปะศึกษา

ศ 101 ศ 102 ศิลปะกับชีวิต 1-2 ให้เลือกใช้หนังสือต่อไปนี้ 1 รายการ

1. หนังสือเรียนศิลปะศึกษา ศ 101 ศ 102 ศิลปะกับชีวิต 1 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของกระทรวงศึกษาธิการ
2. หนังสือเรียนศิลปะศึกษา ศ 101 ศ 102 ศิลปะกับชีวิต 1 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (ฉบับได้รับอนุญาตจากกระทรวงศึกษาธิการ) ของนางสาวกาญจน์ ภาคสุวรรณ และคณะ บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด
3. หนังสือเรียนศิลปะศึกษา ศ 101 ศ 102 ศิลปะกับชีวิต 1 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (ฉบับได้รับอนุญาตจากกระทรวงศึกษาธิการ) ของนายเฉลิม นาคีรักษ์ และคณะ บริษัทอักษรเจริญทัศน์ อจท. จำกัด
4. หนังสือเรียนศิลปะศึกษา ศ 101 ศิลปะกับชีวิต 1 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ฉบับได้รับอนุญาตจากกระทรวงศึกษาธิการ) ของนายสุดใจ ทศพร และคณะ บริษัทโรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด
5. หนังสือเรียนศิลปะศึกษา ศ 102 ศิลปะกับชีวิต 2 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ฉบับได้รับอนุญาตจากกระทรวงศึกษาธิการ) ของนายสุดใจ ทศพร และคณะ บริษัทโรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด

6. หนังสือเรียนศิลปศึกษา ศ 101 ศิลปะกับชีวิต 1 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ฉบับได้รับอนุญาตจากกระทรวงศึกษาธิการ) ของนายวิญญู ทรัพย์ประภา และคณะ สำนักพิมพ์ประสานมิตร

7. หนังสือเรียนศิลปศึกษา ศ 102 ศิลปะกับชีวิต 2 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ฉบับได้รับอนุญาตจากกระทรวงศึกษาธิการ) ของนายวิญญู ทรัพย์ประภา และคณะ สำนักพิมพ์ประสานมิตร

ศ 203 ศ 204 ศิลปะกับชีวิต 3-4 ให้เลือกใช้หนังสือต่อไปนี้ 1 รายการ

1. หนังสือเรียนศิลปศึกษา ศ 203 ศ 204 ศิลปะกับชีวิต 2 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ของกระทรวงศึกษาธิการ

2. หนังสือเรียนศิลปศึกษา ศ 203 ศ 204 ศิลปะกับชีวิต 2 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 (ฉบับได้รับอนุญาตจากกระทรวงศึกษาธิการ) ของนางสาวกาญจน์ ภาคสุวรรณ และคณะ บริษัท สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด

3. หนังสือเรียนศิลปศึกษา ศ 203 ศ 204 ศิลปะกับชีวิต 2 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 (ฉบับได้รับอนุญาตจากกระทรวงศึกษาธิการ) ของนายเฉลิม นาศิริักษ์ และคณะ บริษัทอักษรเจริญทัศน์ อจท. จำกัด

4. หนังสือเรียนศิลปศึกษา ศ 203 ศิลปะกับชีวิต 3 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ฉบับได้รับอนุญาตจากกระทรวงศึกษาธิการ) ของนายสุใจ ทศพร และคณะ บริษัทโรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด

5. หนังสือเรียนศิลปศึกษา ศ 204 ศิลปะกับชีวิต 4 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ฉบับได้รับอนุญาตจากกระทรวงศึกษาธิการ) ของนายสุใจ ทศพร และคณะ บริษัทโรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด

6. หนังสือเรียนศิลปศึกษา ศ 203 ศิลปะกับชีวิต 3 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ฉบับได้รับอนุญาตจากกระทรวงศึกษาธิการ) ของนายวิญญู ทรัพย์ประภา และคณะ สำนักพิมพ์ประสานมิตร

7. หนังสือเรียนศิลปศึกษา ศ 204 ศิลปะกับชีวิต 4 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ฉบับได้รับอนุญาตจากกระทรวงศึกษาธิการ) ของนายวิญญู ทรัพย์ประภา และคณะ สำนักพิมพ์ประสานมิตร

ศ 305 ศ 306 ศิลปะกับชีวิต 5-6 ให้เลือกใช้หนังสือต่อไปนี้ 1 รายการ

1. หนังสือเรียนศิลปศึกษา ศ 305 ศ 306 ศิลปะกับชีวิต 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของกระทรวงศึกษาธิการ
2. หนังสือเรียนศิลปศึกษา ศ 305 ศ 306 ศิลปะกับชีวิต 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 (ฉบับได้รับอนุญาตจากกระทรวงศึกษาธิการ) ของนางสาวกาญจน์ ภาคสุวรรณ และคณะ บริษัท สำนักพิมพ์พัฒนาพานิช จำกัด
3. หนังสือเรียนศิลปศึกษา ศ 305 ศ 306 ศิลปะกับชีวิต 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 (ฉบับได้รับอนุญาตจากกระทรวงศึกษาธิการ) ของนายเฉลิม นาคีรักษ์ และคณะ บริษัทอักษรเจริญทัศน์ อจท. จำกัด
4. หนังสือเรียนศิลปศึกษา ศ 305 ศิลปะกับชีวิต 5 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ฉบับได้รับอนุญาตจากกระทรวงศึกษาธิการ) ของนายสุกิจ ทศพร และคณะ บริษัทโรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด
5. หนังสือเรียนศิลปศึกษา ศ 306 ศิลปะกับชีวิต 6 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ฉบับได้รับอนุญาตจากกระทรวงศึกษาธิการ) ของนายสุกิจ ทศพร และคณะ บริษัทโรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด
6. หนังสือเรียนศิลปศึกษา ศ 305 ศิลปะกับชีวิต 5 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ฉบับได้รับอนุญาตจากกระทรวงศึกษาธิการ) ของนายวิญญู ทรัพย์ะประภา และคณะ สำนักพิมพ์ประสานมิตร
7. หนังสือเรียนศิลปศึกษา ศ 306 ศิลปะกับชีวิต 6 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ฉบับได้รับอนุญาตจากกระทรวงศึกษาธิการ) ของนายวิญญู ทรัพย์ะประภา และคณะ สำนักพิมพ์ประสานมิตร

ความมุ่งหมายของการเรียนวิชาศิลปศึกษาในแต่ละหลักสูตรก็จะแตกต่างกันออกไปตามสภาพของแต่ละสังคม สำหรับความมุ่งหมายของวิชาศิลปศึกษาในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) (กระทรวงศึกษาธิการ, 2535) มีรายละเอียด ดังนี้

1. เพื่อให้มีความรู้และความเข้าใจพื้นฐานด้านศิลปะ
2. เพื่อให้เห็นคุณค่าของศิลปะ มีความภาคภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมไทย และรู้จักรักษาเพื่อเป็นมรดกสืบทอดต่อไป
3. เพื่อให้สามารถใช้ศิลปะพัฒนาจิตใจ บุคลิกภาพ และรสนิยม

4. เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานศิลปะได้ตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจของตนเอง

การจัดการเรียนการสอนให้บรรลุความมุ่งหมายของหลักสูตรนั้น องค์ประกอบที่สำคัญที่เป็นสื่อกลางระหว่างครูกับนักเรียนก็คือ หนังสือเรียน ครูผู้สอนและหนังสือเรียนทั้งสองอย่างนี้มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่ากันเลย เพราะครูกับหนังสือเรียนเป็นสิ่งที่แยกออกจากกันไม่ได้และต้องไปด้วยกันเสมอ (ขวัญเรือน อาชวีบูลโยบล, 2527) เพราะว่าหนังสือเรียนเป็นตัวแทนของหลักสูตรที่เขียนโดยผู้ทรงคุณวุฒิ และได้ผ่านการตรวจสอบแก้ไขจากกระทรวงศึกษาธิการแล้ว (โกชัย สาริกบุตรและสมพร สาริกบุตร, 2521) นอกจากนี้หนังสือเรียนยังเป็นเครื่องช่วยให้ครูเข้าใจถึงขอบเขตของเนื้อหาวิชา ช่วยจัดระเบียบของเนื้อหาวิชาและแนะแนวทางการสอนแก่ครู (อรสา ปรารชญ์นคร, 2525) ดังนั้นการอนุญาตให้สำนักพิมพ์เอกชนจัดพิมพ์หนังสือเรียนวิชาศิลปศึกษาได้นั้น กระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดขั้นตอนการขออนุญาตจัดพิมพ์ ซึ่งจะต้องผ่านขั้นตอนการตรวจพิจารณาหนังสือเรียนจากผู้เชี่ยวชาญที่กรมวิชาการแต่งตั้งขึ้น โดยมีหลักเกณฑ์การตรวจหนังสือเรียนกระทำเป็น 2 ชั้น คือ การตรวจขั้นต้น จะมุ่งตรวจโครงสร้างของหนังสือ และหลักการที่สมควรจะย่ำในหนังสือเล่มนั้นตามแนวของหลักสูตร โดยดูให้ตรงตามจุดหมายของหลักสูตร ตรงตามจุดประสงค์ของแต่ละวิชา สอดคล้องกับหัวข้อของเนื้อหาในหลักสูตร และการตรวจขั้นสุดท้าย เป็นการตรวจความถูกต้องและเหมาะสมในรายละเอียดทั้งปวงตามนัยของโครงสร้างที่ได้อนุมัติในการตรวจขั้นต้น ได้แก่ ด้านเนื้อหาถูกต้องตามหลักวิชา และข้อเท็จจริงตามที่ระบุไว้ในหลักสูตร ทั้งในด้านความรู้ ทัศนคติ และทักษะ บอกแหล่งที่มาของข้อมูล วิชาใดจะเน้นในสิ่งใดก็ให้ชัดเจน หนังสือเรียนเล่มใดที่สามารถจัดให้มีบรรณานุกรมท้ายเล่มก็ควรจัดไว้ เนื้อหาควรจะได้ส่งเสริมความมีคุณธรรมและ ศิลธรรมอันดี ด้านสำนวนภาษา ชัดเจน รัดกุม ไม่สับสน ถูกต้อง และเหมาะสมที่จะใช้เป็นหนังสือเรียน เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ศัพท์เฉพาะควรเป็นไปตามหลักของราชบัณฑิตยสถาน ด้านภาพประกอบ และตาราง ได้สัดส่วนเหมาะสม ตรงตามความเป็นจริง และสอดคล้องกับเนื้อหา เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ภาพและสีชัดเจน ภาพประกอบควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้คิดและเข้าใจด้วย ด้านกิจกรรมหรือแบบฝึกหัดท้ายบท สอดคล้องกับเนื้อหาของหลักสูตร ส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจยิ่งขึ้น ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้คิดและแสดงความคิดเห็น ได้สัดส่วนกับเนื้อหา และส่งเสริมให้เกิดทักษะยิ่งขึ้น (สมาคมสตรีอุดมศึกษาแห่งประเทศไทย, 2523) ถึงแม้ว่ากรมวิชาการจะมีหลักเกณฑ์ในการตรวจพิจารณาหนังสือเรียนอย่างชัดเจนแล้วก็ตามหนังสือเรียนวิชาศิลปศึกษาของสำนักพิมพ์เอกชน หรือหนังสือเรียนที่กระทรวงศึกษาธิการจัดทำเอง ซึ่งจะแต่งตั้งให้คณะกรรมการชุดหนึ่งทำหนังสือเรียนขึ้นมาในเวลาอันจำกัด ก็ไม่ใช่หนังสือเรียนที่สมบูรณ์

แบบที่สุด หรือดีในทุก ๆ ด้าน หนังสือเรียนในแต่ละเล่มอาจจะมีลักษณะเด่น หรือด้อยแตกต่างกันไป ประกอบกับหนังสือเรียนจัดทำขึ้นเพื่อผู้ใช้หรือนักเรียนทั่วประเทศ ซึ่งมีสภาพความเป็นอยู่ ความสามารถ และความสนใจ แตกต่างกัน หนังสือเรียนย่อมไม่อาจจะสนองความต้องการของผู้คนกลุ่มต่าง ๆ ทั่วประเทศได้ (สมพร จารุณี, 2538)

รายงานการติดตาม และประเมินผลการใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) เกี่ยวกับสภาพและปัญหาการใช้หลักสูตรศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นพบว่า คำอธิบายรายวิชามีจุดประสงค์และเนื้อหามากเกินไปไม่สัมพันธ์กับคาบเวลาที่หลักสูตรกำหนดไว้เนื้อหากิจกรรมเสนอแนะของจุดประสงค์กับคาบเวลาที่กำหนดในคำอธิบายรายวิชาค่อนข้างมากและไม่สามารถสอนให้บรรลุจุดประสงค์กับคาบเวลาที่กำหนดให้ เนื้อหาเยอะเกินไปครูบางคนไม่ได้จบมาโดยตรงด้านศิลปศึกษาทำให้สอนไม่ได้ สำหรับการประเมินด้านเอกสารประกอบหลักสูตรพบว่ามีเอกสารประกอบหลักสูตรมีเพียงพอเกินกว่าร้อยละ 80 ทั้งหนังสือหลักสูตร คู่มือ หลักสูตร คู่มือการประเมินผลการเรียน แต่พบว่าหนังสือเรียนมีเพียงพอเพียงร้อยละ 58.75 ไม่มีความเพียงพอร้อยละ 41.25 (กรมวิชาการ, 2538) ในเรื่องความไม่เพียงพอของหนังสือเรียนนี้ สอดคล้องกับงานวิจัยของสังคม ทองมี (2534) ที่พบว่า เอกสารประกอบการค้นคว้าสำหรับครูศิลปศึกษามีไม่เพียงพอ และเอกสารประกอบการเรียนศิลปศึกษาของนักเรียนมีไม่เพียงพอ นอกจากนี้ยังมีปัญหาเรื่องครู ผู้สอนไม่ได้จบวิชาศิลปศึกษาโดยตรง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของต่อต้าน ธาริเกษ (2537) พบว่า ครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในเขตการศึกษา 1 ร้อยละ 25 ไม่ได้จบปริญญาตรีวิชาเอกศิลปศึกษา และงานวิจัยของ สุภาพร ตัณฑ์ธนะวิบูล (2536) พบว่า ครูผู้สอน วิชาศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี วิชาเอกประถมศึกษาและส่วนใหญ่ไม่เคยเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับหลักสูตรวิชาศิลปศึกษาเลย

จากการสืบค้นตำรา เอกสาร งานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศของผู้วิจัยยังไม่พบเกณฑ์การศึกษาหนังสือเรียนวิชาศิลปศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นโดยตรง เท่าที่พบจะเป็นเกณฑ์การศึกษาหนังสือเรียนของไทยในวิชาอื่น ๆ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้พิจารณา คัดเลือก เกณฑ์การศึกษาหนังสือเรียนและเกณฑ์การพิจารณา หนังสือเรียนทั้งในประเทศและต่างประเทศที่มีลักษณะเป็นหลักการทั่ว ๆ ไปเกี่ยวกับการศึกษาและคัดเลือกหนังสือเรียนที่สามารถนำมาเป็นหลักเกณฑ์ในการศึกษาหนังสือเรียนที่ครอบคลุมในทุก ๆ ด้านของหนังสือเรียนในแต่ละเล่ม โดยการคัดเลือกเกณฑ์ต่าง ๆ เหล่านี้ผู้วิจัยได้ใช้หลักการพิจารณาเอกสารของ ณรงค์ คงกิจ (2527) โดยยึดเกณฑ์

พิจารณาภายในคือเนื้อหาของเอกสารเป็นหลัก ประกอบกับเกณฑ์พิจารณาภายนอกประกอบด้วย แหล่งที่มาของเอกสารน่าเชื่อถือ คุณวุฒิของผู้เขียน ปรากฏว่ามีเกณฑ์การศึกษาหนังสือเรียน และเกณฑ์การพิจารณาหนังสือเรียนที่เข้าข่ายเกณฑ์การพิจารณาเอกสารได้แก่ สักดีศรี ปาณะกุล (2521) แต่งหนังสือ “การวิเคราะห์หนังสือแบบเรียน” โกชัย สาริกบุตร และ สมพร สาริกบุตร (2521) แต่งหนังสือ “แนวการวิเคราะห์และประเมินผลแบบเรียน” นพคุณ คุณาชีวะ (2530) แต่งหนังสือ “การวิเคราะห์หนังสือแบบเรียน Textbook Analysis” Brown and Lewis (1976) เขียนหัวข้อ Basic considerations in evaluating school textbooks ในหนังสือ “AV instructional technology manual for independent study” Mellott (1964) เขียนหัวข้อ What to look for in choosing a textbook ในหนังสือ “Readings in the methods of education”

จากเกณฑ์การศึกษาหนังสือเรียน และเกณฑ์การพิจารณาหนังสือเรียนดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเกณฑ์เหล่านี้เพื่อสรุปเป็นเกณฑ์การศึกษาหนังสือเรียนวิชาศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยผู้วิจัยใช้วิธีวิเคราะห์เชิงระบบ (Systematic Analysis) ของ นันทวัน สุชาโต (2532) ได้แก่การจัดกลุ่มหรือแยกประเภทของข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ ซึ่งการสรุปเกณฑ์การศึกษาหนังสือของนักการศึกษาทั้ง 5 ท่าน ผู้วิจัยได้นำจึงเสนอขั้นตอนการศึกษาเกณฑ์ในตารางที่ 1 ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้ แถวแรกค่านบนคอลัมน์ที่ 1 ถึงคอลัมน์ที่ 5 เป็นรายชื่อของผู้เสนอเกณฑ์การศึกษา และเกณฑ์การพิจารณาหนังสือเรียนพร้อมรายละเอียดในแต่ละเกณฑ์ซึ่งแยกเป็นหมวดหมู่หรือจัดกลุ่มไว้อย่างชัดเจน ส่วนคอลัมน์ที่ 6 จะแสดงเกณฑ์การศึกษาหนังสือเรียนที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ซึ่งสรุปได้จากการจัดกลุ่มเกณฑ์การศึกษาทั้ง 5 เกณฑ์ ในคอลัมน์ที่ 1 ถึงคอลัมน์ที่ 5 (หมายเหตุ : เกณฑ์การพิจารณาหนังสือเรียนของ Brown and Lewis ในข้อที่ 4 ด้านการตรวจสอบคุณภาพของหนังสือ (Verification) นั้น เป็นเกณฑ์การประเมินคุณภาพหนังสือเรียนไม่เข้าข่ายเกณฑ์การศึกษาหนังสือเรียนผู้วิจัยจึงไม่สามารถจัดกลุ่มได้)

ตารางที่ 1 การศึกษาเนื้อหา เครื่องช่วยการเรียนรู้ และลักษณะทั่วไปของหนังสือเรียน จากเกณฑ์ของนักการศึกษา 5 ท่าน

ศักดิ์ศรี ปาณะกุล	โกชัย สาริกบุตร	นพคุณ คุณาชีวะ	Brown and Lewis	Mellott	เกณฑ์การวิเคราะห์ที่ใช้ในการวิจัย
<p>1. สารคดีความรู้ (Knowledge Component)</p> <p>2. สารคดีสติปัญญา (Intellectual Component)</p>	<p>1. เนื้อเรื่องมีการจัดหมวดหมู่และเรียงลำดับเรียบร้อย</p> <p>2. สารคดีของเนื้อหาชัดเจน นำเสนออย่างตรงไปตรงมา</p> <p>3. การใช้ภาษาง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน</p> <p>4. เนื้อหาตอบสนองความมุ่งหมายของหลักสูตรอย่างครบถ้วน</p> <p>5. เนื้อเรื่องสอดคล้องกับค่านิยมที่ดี</p>	<p>3. การวิเคราะห์คุณค่าทางวิชาการ</p>	<p>1. ด้านเนื้อหา (Content)</p>	<p>1. ด้านการเรียบเรียง (Organization)</p> <p>2. ด้านเนื้อหา (Content)</p> <p>--</p>	<p>ในกลุ่มนี้ประกอบด้วย</p> <ul style="list-style-type: none"> -สารในเนื้อหา -การจัดหมวดหมู่ -การใช้ภาษา -คุณค่าทางวิชาการ <p>ซึ่งสามารถสรุปเป็นหัวข้อที่ครอบคลุมทั้งหมดได้แก่สารในเนื้อหา ซึ่งในที่นี้จัดเป็นเกณฑ์การวิเคราะห์ในด้านที่ 1 คือ ด้านเนื้อหา</p>
<p>4. อุปกรณ์ช่วยการเรียนการสอนในหนังสือเรียน (Learning and Teaching Aids)</p>	<p>6. เนื้อหามีการอ้างอิงหลักฐานอย่างถูกต้อง</p> <p>7. ท้ายบทเรียนมีกิจกรรมเสนอแนะให้นักเรียนค้นคว้าเพิ่มเติมได้</p> <p>8. เมื่อจบแต่ละบทหรือแต่ละเรื่องมีการวัดผลนักเรียน</p> <p>9. หนังสือควรมีสิ่งช่วยให้อ่านเข้าใจง่าย เช่น ภาพประกอบ แผนภูมิ เป็นต้น</p>		<p>2. ด้านการนำเสนอเนื้อหา (Treatment of Content)</p> <p>3. ด้านการเรียงลำดับเนื้อหา (Arrangement of content)</p>	<p>3. ด้านวิธีการนำเสนอ (Method)</p> <p>4. ด้านภาพประกอบ (Illustrations)</p>	<p>ในกลุ่มนี้ประกอบด้วย</p> <ul style="list-style-type: none"> -การอ้างอิง -กิจกรรมเสนอแนะ -การนำเสนอ -การวัดผล -สิ่งช่วยให้เข้าใจง่าย <p>ซึ่งสามารถสรุปเป็นหัวข้อที่ครอบคลุมทั้งหมดได้แก่สิ่งช่วยให้เข้าใจง่าย ในที่นี้จัดเป็นเกณฑ์การวิเคราะห์ในด้านที่ 2 คือ ด้านเครื่องช่วยการเรียนรู้</p>

ตารางที่ 1 (ต่อ) การศึกษาเนื้อหา เครื่องช่วยการเรียนรู้ และลักษณะทั่วไปของหนังสือเรียนจากเกณฑ์ของนักการศึกษา 5 ท่าน

ศักดิ์ศรี ปาณะกุล	โกชัย สารีบุตร	นพคุณ คุณาชีวะ	Brown and Lewis	Mellott	เกณฑ์การวิเคราะห์ที่ใช้ในการวิจัย
3. ลักษณะการจัดทำรูปเล่ม (Format)	10. มีการเรียงลำดับเข้ารูปเล่มตามรูปแบบการเขียนผลงานทางวิชาการ	1. การวิเคราะห์คุณลักษณะทั่วไปของหนังสือ 2. การวิเคราะห์คุณลักษณะรูปเล่ม	5. ด้านมาตรฐานการผลิต (Mechanical Standards)	5. ด้านสิ่งที่ปรากฏโดยทั่วไป (General Appearance)	ในกลุ่มนี้ประกอบด้วย -การจัดรูปเล่ม -การเรียง -การผลิต -สิ่งปรากฏทั่วไปซึ่งสามารถสรุปเป็นหัวข้อที่ครอบคลุมทั้งหมดได้แก่สิ่งที่ปรากฏโดยทั่วไปในที่นี้จัดเป็นเกณฑ์การวิเคราะห์ในด้านที่ 3 คือ ด้านลักษณะทั่วไปของหนังสือ
			4. ด้านการตรวจสอบคุณภาพของหนังสือ (Verification)		

จากตารางที่ 1 สามารถสรุปเป็นเกณฑ์การศึกษาหนังสือเรียนวิชาศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในการวิจัยครั้งนี้โดยยึดหลักเกณฑ์ของนักการศึกษาทั้ง 5 ท่าน สามารถสรุปได้เป็น 3 ด้าน คือ ด้านเนื้อหาของหนังสือ ด้านเครื่องช่วยการเรียนรู้ และด้านลักษณะทั่วไปของหนังสือ

จากความสำคัญ และสภาพปัญหาของหนังสือเรียนวิชาศิลปศึกษาดังกล่าว ตลอดจนงานวิจัยเกี่ยวกับหนังสือเรียนวิชาศิลปศึกษายังมีไม่มาก ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญที่จะต้องสำรวจเนื้อหา เครื่องช่วยการเรียนรู้ และลักษณะทั่วไปของหนังสือเรียนวิชาศิลปศึกษา ในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) เนื่องจากการสำรวจหนังสือเรียนในด้านต่าง ๆ ทำให้ทราบถึงปริมาณมากน้อยของเนื้อหาศิลปะแต่ละประเภท ตลอดจนลักษณะของ

หนังสือเรียนวิชาศิลปศึกษาที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะเป็นประโยชน์ต่อครูผู้สอนในการปรับปรุง คัดแปลง หรือเพิ่มเติมเนื้อหาสาระของหนังสือเรียนให้เหมาะสม และเกิดประโยชน์แก่นักเรียนมากยิ่งขึ้น ข้อมูลต่าง ๆ เหล่านี้สามารถใช้เป็นข้อมูลย้อนกลับไปให้แก่สำนักพิมพ์ ผู้เขียน รวมทั้งแก่กรมวิชาการให้นำไปพัฒนาคุณภาพของหนังสือเรียนให้สนองความต้องการของผู้ใช้ได้เป็นอย่างดี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อสำรวจเนื้อหา เครื่องช่วยการเรียนรู้ และลักษณะทั่วไปของหนังสือเรียนวิชาศิลปศึกษา ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการสำรวจเนื้อหา เครื่องช่วยการเรียนรู้ และลักษณะทั่วไปของหนังสือเรียนวิชาศิลปศึกษา รายวิชาศิลปะกับชีวิต 1-6 ศ101 ศ102 ศ203 ศ204 ศ305 ศ306 ที่กระทรวงศึกษาธิการประกาศให้ใช้เป็นหนังสือเรียนวิชาศิลปศึกษา ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ประกอบด้วยหนังสือเรียนวิชาศิลปศึกษาของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช จำกัด สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์ อจท. จำกัด และสำนักพิมพ์ประสานมิตร จำกัด

2. การสำรวจเนื้อหา เครื่องช่วยการเรียนรู้ และลักษณะทั่วไปของหนังสือเรียนวิชาศิลปศึกษาเฉพาะเนื้อหาด้านทัศนศิลป์ไม่รวมเนื้อหาด้านดนตรี-นาฏศิลป์ ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) โดยใช้เครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ได้แกตารางสำรวจหนังสือเรียนวิชาศิลปศึกษาโดยดำเนินไปตามตารางการสำรวจหนังสือเรียน 3 ด้านคือ

- 2.1 ด้านเนื้อหาของหนังสือ
- 2.2 ด้านเครื่องช่วยการเรียนรู้
- 2.3 ด้านลักษณะทั่วไปของหนังสือ

ข้อตกลงเบื้องต้น

ผู้วิจัยทำการสำรวจเนื้อหา เครื่องช่วยการเรียนรู้ และลักษณะทั่วไปของหนังสือเรียน วิชาศิลปศึกษา ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) โดยใช้เครื่องมือในการสำรวจหนังสือเรียนวิชาศิลปศึกษาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง ซึ่งมีความเที่ยงตรง เชื่อถือได้ เพราะได้พัฒนาจากหลักเกณฑ์การศึกษาหนังสือของนักการศึกษา 5 ท่าน และได้รับการ ตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. การสำรวจเนื้อหา เครื่องช่วยการเรียนรู้ และลักษณะทั่วไปของหนังสือเรียน หมายถึง การแยกแยะส่วนต่าง ๆ ของหนังสือเรียนออกมาในเชิงปริมาณ ได้แก่

1.1 ด้านเนื้อหาของหนังสือ หมายถึง ส่วนสาระในเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้สาระในเนื้อหาได้แก่ เนื้อหาเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจพื้นฐานศิลปะ เนื้อหาเกี่ยวกับความซาบซึ้งในศิลปะ เนื้อหาเกี่ยวกับศิลปปฏิบัติ และเนื้อหาเกี่ยวกับการนำศิลปะไปใช้ในชีวิตประจำวัน

1.2 ด้านเครื่องช่วยการเรียนรู้ หมายถึง สิ่งซึ่งประกอบหรือแทรกในเนื้อหาเพื่อให้ผู้ใช้หนังสือมีความรู้ ความเข้าใจเนื้อหามากขึ้น ประกอบไปด้วย การนำเสนอเนื้อหา ตัวอักษร ภาพ ประกอบ และการอ้างอิงข้อมูล

1.3 ด้านลักษณะทั่วไปของหนังสือ หมายถึง ลักษณะของหนังสือในส่วนที่ไม่เกี่ยวข้องกับส่วนเนื้อหา ประกอบไปด้วย รูปเล่ม กระดาษที่ใช้พิมพ์ การพิมพ์ และการเข้าเล่ม

2. หนังสือเรียนวิชาศิลปศึกษา หมายถึง หนังสือที่กระทรวงศึกษาธิการประกาศให้ใช้เป็นหนังสือเรียนวิชาศิลปศึกษา รายวิชาศิลปะกับชีวิต 1-6 ศ101 ศ102 ศ203 ศ204 ศ305 และ ศ306 ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)

3. ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น หมายถึง ระดับการศึกษาที่ต่อเนื่องจากระดับ ประถมศึกษา มีระยะเวลาศึกษา 3 ปี เรียกว่า มัธยมศึกษา ปีที่ 1 มัธยมศึกษา ปีที่ 2 และมัธยมศึกษา ปีที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

1. พัฒนาเกณฑ์การสำรวจหนังสือ
2. สร้างเครื่องมือในการวิจัย โดยการสร้างตารางสำรวจหนังสือเรียนวิชาศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ด้านเนื้อหาของหนังสือ ด้านเครื่องช่วยการเรียนรู้ และด้านลักษณะทั่วไปของหนังสือเรียน
3. นำเครื่องมือที่พัฒนาแล้วไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเหมาะสมในด้านต่าง ๆ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข
4. ทดลองใช้เครื่องมือโดยเลือกสำรวจหนังสือเรียนวิชาศิลปศึกษา ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 จำนวน 6 เล่ม ของสำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด แล้วนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงของการใช้เครื่องมือ
5. ผู้วิจัยดำเนินการสำรวจหนังสือเรียนวิชาศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ทีละเล่ม แล้วบันทึกข้อมูลลงตารางศึกษาหนังสือเรียน
7. นำข้อมูลที่ได้จากตารางสำรวจหนังสือเรียนมาวิเคราะห์หาค่าร้อยละ แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพิจารณาแก้ไขปรับปรุงเนื้อหาวิชาศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นต่อไป
2. เป็นข้อมูลสำหรับผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการผลิตหนังสือเรียนวิชาศิลปศึกษาในการปรับปรุงข้อบกพร่องต่าง ๆ ที่พบในหนังสือเรียนให้มีคุณภาพยิ่งขึ้นต่อไป
3. เป็นข้อมูลสำหรับครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษาในการนำไปปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น
4. เป็นข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับหนังสือเรียนวิชาศิลปศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นต่อไป